

อาเซียนกับโลกตะวันออก*

ในภาคการศึกษาที่เราศึกษาเรื่องเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งประเทศในภูมิภาคนี้อยู่ในกลุ่มอาเซียนเกือบทั้งหมดยกเว้น ทิมอร์เลสเตหรือติมอร์ตะวันออก ประเทศในกลุ่มนอกจากมีความสัมพันธ์กันแล้ว ยังมีความสัมพันธ์กับประเทศอื่น ๆ ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะประเทศในโลกตะวันออก

1. โลกตะวันออกหมายถึงอะไร

โลกตะวันออกเป็นคำที่สื่อความถึงวัฒนธรรม โครงสร้างสังคม ระบบปรัชญา และศาสนา ของตะวันออก อันหมายถึง เอเชีย และยุโรปตะวันออก รวมทั้งรัสเซีย ตะวันออกกลาง เอเชียกลาง (หมายถึงดินแดนจากบริเวณทะเลแคสเปียนถึงตอนกลางของจีน รัสเซียตอนใต้ ถึงปากีสถาน) อนุทวีปอินเดีย (เอเชียใต้) และตะวันออกไกล

การแบ่งโลกเป็นตะวันตก ตะวันออกนั้น เกิดจากประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของยุโรป ที่แบ่งโลกยุโรปที่นับถือคริสต์ศาสนากับวัฒนธรรมอื่น ในระยุบนั้นยังไม่มีกรบุกกาฟทวีป หรือการค้นพบทวีปอเมริกา ยุโรปรู้จักแต่เฉพาะแอฟริกาเหนือและตะวันออกกลาง ยังรู้จักอินเดียและจีนไม่ถีนัก

หลังจากสงครามครูเสด (ค.ศ. 1095 - 1291) เส้นแนวเขตระหว่างโลกตะวันตกกับโลกตะวันออกชัดเจนขึ้นตามเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม เรียกกรเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมด้านตะวันออกว่า Orientalism, Sinology และ Indology

Oriental แปลว่า ทางตะวันออก ตรงข้ามกับคำว่า Occidental ซึ่งแปลว่า ทางตะวันตก Orientalism หมายถึง ความเป็นตะวันออกตามความคิดของคนตะวันตก แสดงออกให้เห็นในรูปวรรณคดี จิตรกรรม และประติมากรรม

Sinology เป็นวิชาการว่าด้วยเรื่องของจีน วัฒนธรรมจีนด้านต่าง ๆ เช่น วรรณคดี ปรัชญา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วัฒนธรรมจีนเข้ามาในดินแดนที่เป็นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แต่ครั้งโบราณ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือประเทศอาเซียน ถือว่าเป็นแหล่งที่มีชาวจีนโพ้นทะเลมากที่สุดแห่งหนึ่ง คนเหล่านี้รักชาวัฒนธรรมประเพณีไว้ไม่เท่ากัน ขึ้นกับนโยบายการกลืนชาติของแต่ละรัฐบาลและธรรมเนียมประเพณีของแต่ละท้องถิ่น

Indology หมายถึง การศึกษาภาษา วรรณคดี ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของอนุทวีป

* เอกสารประกอบการสอนวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สำหรับนักเรียนนายร้อย ชั้นปีที่ 4 ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2552 เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2552

อินเดีย นักวิชาการบางกลุ่มถือว่า เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นส่วนหนึ่งของอินเดียด้วย เรียกว่า Greater India เสียด้วยซ้ำไป ประเทศในกลุ่มอาเซียนได้รับอิทธิพลอินเดียในด้านการเมืองการปกครอง ศาสนา ภาษา และวรรณคดี ตลอดจนสถาปัตยกรรม จิตรกรรม และประติมากรรม ที่รับมาเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน

ในช่วงสงครามเย็น คำที่ใช้กันว่า Eastern Bloc หมายถึง สหภาพโซเวียต และยุโรปตะวันออก ไม่ได้หมายถึงโลกตะวันออก (the East) ที่เรียกกันมาแต่โบราณ

ในปัจจุบันนี้วัฒนธรรมตะวันออก แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มจีน (Sinosphere) ได้แก่ จีน เกาหลี ญี่ปุ่น มองโกเลีย และเวียดนาม มีแนวคิด ขงจื้อ และลัทธิเต๋า เป็นความเชื่อท้องถิ่น ส่วนพุทธศาสนาประเทศกลุ่มนี้รับจากอินเดีย และมาปรับให้เข้ากับวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน

2. กลุ่มอินเดีย (Indosphere) ได้แก่ อินเดีย ปากีสถาน ศรีลังกา อัฟกานิสถาน พม่า ฟิลิปปินส์ เขมร ลาว มาเลเซีย และไทย มีแนวคิดศาสนาฮินดู พุทธ เช่น อิสลาม และลัทธิ

3. กลุ่มตะวันออกกลาง (Middle East) หรือตะวันออกใกล้ (Near East) หรือเอเชียไมเนอร์ (Asia Minor) อยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของยุโรป ทางเหนือของแอฟริกาผู้ที่อาศัยอยู่ในตะวันออกกลางส่วนใหญ่เป็นพวกมุสลิม แต่ก็มีพวกศาสนาโซโรอัสเตอร์ (Zoroastrianism) ซึ่งเป็นศาสนาที่นับถือพระเจ้าองค์เดียวศาสนาแรก มีกำเนิดในเปอร์เซีย (อิหร่านในปัจจุบัน) ศาสนายูดาห์ หรือ ยิว (Judaism) และคริสต์ศาสนา

4. เอเชียกลาง (Central Asia) ปัจจุบันใช้เรียกดินแดนที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพโซเวียต ได้แก่ คาซัคสถาน เคอคิสถาน ทาจิกิสถาน เติร์กเมนิสถาน และอุซเบกิสถาน ยังมีส่วนอื่นที่บางครั้งรวมอยู่ในประเทศกลุ่มนี้ได้แก่ มองโกเลีย อัฟกานิสถาน ปากีสถาน ตะวันออกเฉียงเหนือของอิหร่าน ตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย ตะวันตกเฉียงเหนือของจีน และไซบีเรียตอนใต้

2. ความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับประเทศในโลกตะวันออกกลุ่มต่างๆ

เนื่องจากประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความสัมพันธ์กับ “โลกตะวันออก” มากในหลายประเด็นต่อเนื่องกันมาเป็นเวลานาน จึงใคร่จะยกเรื่องที่น่าสนใจมากล่าวเป็นบางส่วน

จีน จีนจดบันทึกความเป็นมาเป็นไปของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไว้ในลักษณะเป็นพงศาวดาร และเป็นบันทึกการเดินทางของผู้ที่เดินทางมาดินแดนแถบนี้ เมื่อจะศึกษาประวัติศาสตร์ของภูมิภาคนี้จึงต้องอาศัยหลักฐานจีน ประกอบหลักฐานชนิดอื่น พ่อค้าจีนมาค้าขายในภูมิภาคเป็นเวลากว่าพันปีแล้ว สินค้าสำคัญคือ ผ้าไหม เครื่องถ้วย (porcelain) ยังมีหลักฐานเหลืออยู่เป็นโบราณวัตถุ เช่น เครื่องถ้วยจีน ทั้งที่อยู่เป็นชั้นสมบูรณ์และเป็นเศษกระเบื้องจีนเคยบุกรุกระเบียงวัดโพธิ์ในคริสต์ศตวรรษที่ 13 ราชวงศ์หยวน (เป็นชาวมองโกล) บุกเวียดนามเหนือหลายครั้ง มีความสัมพันธ์กับประเทศในแถบนี้ตามระบบบรรณาการ (Tributary System) อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศในภูมิภาค นอกจากในเวียดนามที่มีแนวคิดปรัชญาขงจื้อ ระบบบริหาร การสอบเข้ารับ

ราชการแบบจีน และการใช้อักษรจีนแล้ว วัฒนธรรมจีนที่เข้ามาในส่วนอื่นของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไม่มีความลึกซึ้งในด้านปรัชญา การปกครอง หรือระเบียบสังคมเท่าวัฒนธรรมอินเดีย เพราะจีนไม่ได้สนใจที่จะเป็นผู้นำทางจิตใจของประเทศต่างๆ เท่าอินเดีย แต่ก็มี ความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษ ลัทธิเต๋า ขงจื๊อ พุทธมหายานแบบจีน ในชุมชนจีนจะมีศาลเจ้า ซึ่งคนที่ไม่ได้เป็นคนเชื้อจีนก็ยอมรับ มีศิลปะจีนประกอบ เช่น การเขียนตัวอักษรจีน การวาดภาพจีน (เกาหลีรับวัฒนธรรมจากจีน และญี่ปุ่นรับวัฒนธรรมจากเกาหลีอีกต่อหนึ่ง) วัฒนธรรมจีนที่น่าสนใจอีกอย่างคือ การใช้จ่ายเงิน การนวด การฝังเข็ม และการออกกำลังกาย

กรณีปัญหาและสถานการณ์ในปัจจุบัน

1. การอ้างกรรมสิทธิ์ในทะเลจีนใต้ คือ หมู่เกาะ Spratlys และหมู่เกาะ Paracel ที่จีนถือว่าเป็นของตน แต่ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลายประเทศก็อ้างกรรมสิทธิ์เช่นกัน ได้แก่ เวียดนาม มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และบรูไน เรื่องนี้จึงเป็นปัญหายืดเยื้อมาจนถึงปัจจุบัน

2. ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปลงทุนในจีน แต่ในปีนี้การลงทุนตรง (Foreign Direct Investment - FDI) ลดลงเล็กน้อย ซึ่งเกิดจากปัญหาเศรษฐกิจโลก จีนกล่าวว่าจีนเป็นประเทศที่เป็นแหล่งลงทุนที่ดีที่สุดในระยะยาว

3. จีนสัญญาจะช่วยเหลือนด้านมนุษยธรรมและการศึกษา เช่น มีกองทุนช่วยเหลือคนในอาเซียน จักเงิน และให้ทุนการศึกษาสำหรับคนในอาเซียน ตั้งสถาบันขงจื๊อในประเทศอาเซียน เช่น ในไทย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย

4. ความสัมพันธ์กับชาวจีนที่อพยพมาอยู่ในประเทศอาเซียน เป็นชาวจีนโพ้นทะเล ที่เรียกว่า หัวเฉียว ส่วนใหญ่จะเป็นคนที่มาจากมณฑลทางใต้และตะวันออกเฉียงใต้ของจีน มีทั้งที่หนีความยากจนและหนีปัญหาการเมือง บุคคลเหล่านี้มักจะมาประสบความสำเร็จ ร่ำรวย และมีความสามารถทางธุรกิจ เมื่อประเทศจีนเปิดประเทศใหม่ ชาวจีนในประเทศจีนยังขาดความชำนาญทางการค้า จึงชวนให้พวกหัวเฉียวไปลงทุนและอำนวยความสะดวกให้อย่างดี

การรักษาวัฒนธรรมจีนในประเทศต่างๆ รักษาต่างกันไปตามวัฒนธรรมพื้นถิ่น และนโยบายการปกครองชาวจีนของแต่ละประเทศ มีภาษาหลายถิ่น เช่น กวางตุ้ง แต้จิ๋ว (ซึ่งมีภาษาย่อยอีกหลายภาษา หรือหลายสำเนียง) ฮกเกี้ยน และ ไหหลำ กวางสี ฯลฯ

ทุกประเทศมีภัตตาคารอาหารจีน ถือกันว่าเป็นอาหารที่ผู้มีฐานะร่ำรวยกิน

ญี่ปุ่น ญี่ปุ่นเข้ามาค้าขายในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ชาวจีนจำนวนหนึ่งมาอาศัยอยู่ในพระนครศรีอยุธยา บางส่วนเป็นพวกที่นับถือศาสนาคริสต์ ถูกกีดกันทางศาสนาที่ญี่ปุ่นจึงต้องมาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บางพวกมารับอาสาเป็นทหารในกองทัพ เช่น กองทัพไทย กองทัพพม่า หลังสมัยเมจิ ญี่ปุ่นพัฒนาไปมาก และกลายเป็นประเทศมหาอำนาจเทียบเท่าประเทศในโลกตะวันตก ชาวจีนญี่ปุ่นได้มาประกอบอาชีพต่างๆ ในประเทศอาเซียน แต่พอเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นพวกนั้นเปลี่ยนไปเป็นทหารทันที รัฐบาลญี่ปุ่นตั้งโครงการวงไพบูลย์ร่วมแห่งมหาเอเชียบูรพา (the Greater East Asia Co-Prosperity Sphere) และยึดครองประเทศต่างๆ บางคนเรียกว่า Showa Occupa-

tion คือเป็นการยึดครองในรัชสมัยจักรพรรดิอิโรฮิโตที่ใช้ปีรัชศกว่าโชวะ ญี่ปุ่นได้กระทำทารุณกับประชาชนในประเทศอาเซียนบางประเทศมาก เช่น จับผู้หญิงมาให้เป็นหญิงบำเรอ หรือ comfort women ในฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย เป็นต้น ในประเทศไทยไม่มีการทำเช่นนี้

หลังสงครามโลก ญี่ปุ่นปรับปรุงบ้านเมืองจนพัฒนาก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ส่งสินค้าออกไปภูมิภาคต่างๆ มีนโยบายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นเสาหลักของการดำเนินการทูต เริ่มประมาณทศวรรษที่ 1960 และ 1970 ญี่ปุ่นมาตั้งห้างสรรพสินค้า ขายสินค้าต่างๆ เช่น นาฬิกา นอกจากนี้มีการตั้งโรงงานประกอบรถยนต์ และผลิตเครื่องไฟฟ้าในภูมิภาคนี้ แม้บางครั้งมีการประท้วงสินค้าญี่ปุ่น แต่คนอาเซียนนิยมภาพยนตร์ญี่ปุ่นและการ์ตูนญี่ปุ่นในโทรทัศน์ ญี่ปุ่นได้มาทำโครงการช่วยเหลือแบบให้เปล่าหลายโครงการ

ทางด้านการทูต ญี่ปุ่นติดต่อกับอาเซียนเป็นกลุ่มมาตั้งแต่ ค.ศ. 1977 นายกรัฐมนตรีฟูจิตะพบกับผู้นำอาเซียน เริ่มโครงการ Official Development Assistance (ODA) ค.ศ. 1987 นายกรัฐมนตรีทาเคชิตะประกาศ New Partnership in Peace and Prosperity นายกรัฐมนตรีโคอิซุมิเจรจาเรื่องต่อต้านการก่อการร้าย ต่อสู้โจรสลัด รักษาสิ่งแวดล้อม ป้องกันโรคติดต่อร้ายแรง

Japan International Cooperation Agency (JICA) แต่เดิมให้เงินกู้และเงินให้เปล่าให้ทุนการศึกษาแก่ประเทศกำลังพัฒนาทั่วโลก รวมทั้งประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 11 ประเทศ ปัจจุบันปรับปรุงให้ทันสมัย

- o ให้สามารถแก้ปัญหาในระดับโลก ได้แก่ ปัญหาอากาศเปลี่ยนแปลง ความมั่นคงเรื่องน้ำ ความมั่นคงด้านอาหาร ป้องกันโรคติดต่อ

- o ลดความยากจนโดยพยายามให้กระจายรายได้อย่างสมดุลขึ้น

- o ปรับปรุงการบริหารประเทศ เช่น การปฏิรูปนโยบายและระบบบริหารในประเทศกำลังพัฒนา

- o ทำให้เกิดความมั่นคงของมนุษย์

ปัจจุบันนางซาตาโกะ โอคาตะ อดีตข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติเป็นประธาน JICA

โครงการอื่นๆ เช่น ASEAN - Japan Eminent Persons Meetings พูดเรื่อง WTO และการปฏิรูปองค์การสหประชาชาติ (UN Reform) เป็นต้น

ตั้งแต่ ค.ศ. 1974 มีโครงการเรือเยาวชนเอเชีย แะหยุดที่ประเทศอาเซียน 5 ประเทศ

เกาหลี ตั้งแต่สมัยสงครามเกาหลี ไทยส่งทหารเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ช่วยเกาหลีได้ ในนามของทหารสหประชาชาติ คนเกาหลีรุ่นเก่ายังรำลึกถึง

Korea International Cooperation Agency (KOICA) เป็นหน่วยงานรัฐบาลเกาหลีที่มีหน้าที่ควบคุมโครงการช่วยเหลือ หรือโครงการความร่วมมือของรัฐบาลกับต่างประเทศให้มีประสิทธิภาพ แต่เดิมช่วยเหลือด้านความจำเป็นพื้นฐาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ปัจจุบันเน้นเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืน ส่งเสริมความร่วมมือให้คนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์ ดูแลเรื่องระดับโลก เช่น สิ่งแวดล้อม การลดความยากจน มีโครงการในประเทศอาเซียน เช่น เวียดนาม ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ลาว กัมพูชา และไทย

ภาพยนตร์เกาหลี และนักร้องนักดนตรี เกาหลีเป็นที่นิยมของคนในภูมิภาคอาเซียน มีคนนิยมรับประทานอาหารเกาหลี และทำอาหารเกาหลี มีการจัดกิจกรรม เช่น 2009 ASEAN - Korea Multimedia Competition

มีการก่อตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน - สาธารณรัฐเกาหลี มีการเผยแพร่ธุรกิจและวัฒนธรรมของอาเซียนในเกาหลี

สามประเทศข้างต้นนี้มีบทบาทที่เรียกว่า อาเซียนบวกสาม

อินเดีย อารยธรรมอินเดียเข้าสู่ประเทศในกลุ่มอาเซียนตั้งแต่ครั้งโบราณ จนเรียกว่าเกิด indianization กลุ่มพราหมณ์อินเดียมาพร้อมกับพ่อค้า เผยแพร่ศาสนาพราหมณ์ (ฮินดู) ต่อมา มีการเผยแพร่พุทธศาสนา ศาสนาอิสลามนิกายต่างๆ พร้อมกับวัฒนธรรมด้านอื่นๆ เช่น ภาษา และตัวอักษร การปกครอง การศึกษา วรรณคดี ที่สำคัญคือ รามเกียรติ์ และมหากาพย์ การแสดง ประเภทต่างๆ ภาพยนตร์อินเดียเป็นที่นิยมของคนในภูมิภาคอาเซียน อินเดียมีวิธีการรักษาโรคที่มีลักษณะพิเศษ เป็นตำราเรียกว่า อายุรเวท

อนึ่ง อารยธรรมอินเดียโบราณที่เรียกว่า อารยธรรมยุคพระเวท ประชาชนยังใกล้ชิดกับธรรมชาติ เปรียบเทียบว่าเป็นเทพเจ้า จึงไม่ทำลาย เมื่อชาวมุสลิมเข้ามาจากตะวันออกกลาง ได้นำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามา เนื่องจากบ้านเดิมเป็นทะเลทรายจึงสนใจพืช สัตว์ ได้ศึกษาเก็บพืชและล่าสัตว์เพื่อเก็บหนังและเขาไว้ในปราสาท ยิ่งภายหลังที่ชาวตะวันตก เจ้าอาณานิคมชอบล่าสัตว์ และตัดต้นไม้ เนื่องจากมีเทคนิคสูงกว่าพวกมุสลิม จึงทำลายทรัพยากรธรรมชาติไปมากกว่า ผู้ที่เข้ามาลักษณะนี้ก็ได้นำวัฒนธรรมของตนมาผสมผสานด้วย เช่น มุสลิม

ไม่แสดงศิลปะที่เป็นรูปคน จึงมีการผูกมัดลายเครือเถาทั้งดงาม

ชาวอินเดียอพยพมาตั้งถิ่นฐานในประเทศ กลุ่มอาเซียนเป็นจำนวนมาก อยู่กันเป็นชุมชน อย่างที่เรียกว่า diaspora ขณะนี้ทางอินเดียอนุญาตให้ผู้มีเชื้อสายอินเดียให้ลงทะเบียนเป็น Person of Indian Origin มีสิทธิต่างๆ เกือบเท่าคนอินเดีย

อินเดียเป็นแหล่งการศึกษาที่คนในภูมิภาคอาเซียนนิยมไปศึกษา เพราะราคาถูกกว่าไปประเทศในยุโรป อเมริกา หรือเรียนโรงเรียนนานาชาติในประเทศของตนเอง ทั้งยังเรียนเป็นภาษาอังกฤษอีกด้วย

ในทศวรรษ 1970 ถึง 1980 อินเดียมีความสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียตอย่างแน่นแฟ้น จึงสนับสนุนเวียดนามในการปฏิบัติการในกัมพูชา หลังสงครามเย็น อินเดียมาลงทุนในประเทศอาเซียน และบริษัทของประเทศอาเซียนก็ไปลงทุนในอินเดีย

บทบาทของประเทศ South Asian Association for Regional Cooperation (SAARC) ในประเทศอาเซียนมีไม่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความร่วมมือในแถบอันดามัน

กลุ่มอาหรับ ถึงแม้ว่าแต่เดิมชาวมุสลิมส่วนใหญ่ในกลุ่มอาเซียนจะมาจากอินเดีย และประสานกับความเชื่อท้องถิ่น แต่บางระลอกก็มาจากอิหร่านและเผยแพร่ศาสนา ฉะนั้นผู้ที่เผยแพร่ศาสนาอิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แต่แรก จึงไม่ใช่ชาวอาหรับในตะวันออกกลางโดยตรง มุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงมีลักษณะความเชื่อต่างจากมุสลิมในอาหรับ ทั้งๆ ที่มีความเชื่อหลักที่จะต้องไปประกอบพิธีฮัจญ์ที่ซาอุดีอาระเบีย แต่ภายหลังมีชาวอาหรับ คือ มุสลิมจากตะวันออกกลาง คาบสมุทรอาหรับ แอฟริกาเหนือ เข้ามาอยู่ในกลุ่มอาเซียน

ปัจจุบันชาวมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นิยมไปศึกษาที่ตะวันออกกลาง และมักกลับมาเป็นครูสอนศาสนา หรือตั้งโรงเรียน ทำให้ความคิด ความเชื่อ หรือกิจกรรมทางศาสนาที่ท่ามีลักษณะเป็นโลกาภิวัตน์มากขึ้น

นอกจากเรื่องศาสนา สิ่งที่เคยแพร่เข้ามาจะเป็นเรื่องวรรณคดี (เช่น อหะบิรราตรี อิหร่าน ราชธรรม และนิทานสิบสองเหลี่ยม เป็นต้น) ภาษาอาหรับ ศิลปะ เช่น ศิลปะการเขียนตัวอักษร (calligraphy) สถาปัตยกรรมอาหรับ ดนตรี

ยุโรปตะวันออก ในยุคสงครามเย็น ประเทศในกลุ่มอาเซียนบางประเทศ ได้แก่ ประเทศที่เคยอยู่ในค่ายคอมมิวนิสต์ส่งนักเรียนไปศึกษาที่สหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันออก เป็นจำนวนมาก ปัจจุบันเมื่อทุนการศึกษาที่จะให้น้อยลง นักเรียนจึงลดจำนวน แต่ก็ยังมีความสัมพันธ์ด้านธุรกิจการค้า การท่องเที่ยว และความสัมพันธ์ด้านอื่นๆ ทั้งในระดับทวิภาคี (bilateral) และพหุภาคี (multilateral) เช่น ในด้านศิลปะการดนตรี นักเรียนบางส่วนได้ไปศึกษาดนตรีสากลที่สถาบันไซคอฟสกี ทำให้ลักษณะการเล่นดนตรีและการร้องเพลงมีลักษณะเป็นแบบตะวันตก

เอเชียกลาง เป็นเส้นทางติดต่อระหว่างเอเชียกับยุโรป ตั้งแต่สมัยโบราณในเส้นทางสายแพรไหมจึงมีบทบาทในการถ่ายทอดอารยธรรมระหว่างโลกตะวันออกกับโลกตะวันตก ปัจจุบันมีน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ ผู้นำของประเทศเอเชียกลางที่มีน้ำมันมากกล่าวไว้ว่า จะใช้รายได้จากน้ำมันในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ คือ ส่งนักเรียนไปเรียนวิชาต่างๆ ที่ยังขาดแคลน บริเวณเอเชียกลางเป็นเส้นทางยาเสพติดเส้นทางหนึ่งที่เข้ามาในภูมิภาค แต่ไม่มาก

3. สรุป

นอกจากจะสัมพันธ์กับประเทศและภูมิภาคต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ประเทศอาเซียนยังมีความสัมพันธ์กันเองในภูมิภาค ถือว่าเป็นความสัมพันธ์กับประเทศโลกตะวันออกเช่นเดียวกัน ประเทศที่อยู่ใกล้เคียงกัน มีรสนิยมและวิถีชีวิตคล้ายคลึงกัน ย่อมมีทั้งก่อให้เกิดความสามัคคีกัน และความขัดแย้งกัน การพูดเรื่องโลกตะวันตกโลกตะวันออก เป็นเรื่องทางวัฒนธรรม คนที่อยู่ใกล้กันโดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกที่ได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมใหญ่ เช่น จีนและอินเดีย มาด้วยกัน ย่อมมีส่วนร่วมที่คล้ายคลึงกัน และมีความแตกต่างกันในบางจุด โลกตะวันออกเป็นโลกที่สัมพันธ์กันด้วยความคล้ายคลึง และอวดความดีเด่นให้เกิดความภูมิใจในความแตกต่าง การโต้แย้งแก่งแย่งความเป็นเจ้าของวัฒนธรรมเป็นเรื่องของโลกตะวันตก การถือการยกยูนะสโกประกาศขึ้นทะเบียนเจ้าของวัฒนธรรมก่อให้เกิดความแก่งแย่งว่าใครเป็นเจ้าของไหน ใครเป็นเจ้าของผ้าไหม ผ้าบาติก หรือผ้าบาติก ทั้งๆ ที่แต่ก่อนเคยมีมหรหรมารามายณะที่ทุกคนมาแสดงให้เพื่อนชาวเอเชียชมของสวยของงาม ในลักษณะเป็นเจ้าของร่วมกัน ไม่ต้องจดทะเบียน คนในภูมิภาคของเรานิยมใช้ผ้าไหมเขียนผ้าแล้วย้อมสีที่เรียกว่า บาติกเหมือนกัน ทั้งมาเลเซีย ไทย อินโดนีเซีย หรือชาวเขาในไทย พม่า ลาว เวียดนาม ไม่ต้องแย่งกัน เพียงแต่ช่วยกันอนุรักษ์ สอน ให้ลูกหลานบันทึกเอาไว้ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น อัดเสียงถ่ายภาพยนตร์เก็บไว้ และถ้าเรากลับไปถือดีตอย่างเดิมคือ สร้างความคุ้นเคยต่อกันในโลกตะวันออก และศึกษาวัฒนธรรมความเชื่อตะวันตกเพื่อความเข้าใจ เราอาจจะช่วยกันรักษาวัฒนธรรมของภูมิภาคไว้ ทั้งยังสามารถแก้ไขข้อขัดแย้งประเภชขัดผลประโยชน์กันจริง เช่น การแย่งน้ำ แย่งที่ทำกินได้